

Олексій Чебикін,

доктор психологічних наук, професор,
дійсний член Національної академії педагогічних наук України,
професор кафедри теорії та методики практичної психології соціально-гуманітарного факультету,
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»,
вул. Старопортофранківська, 26, м. Одеса, Україна,
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7905-2708>

Юлія Родзінська,

магістр соціально-гуманітарного факультету,
кафедра теорії та методики практичної психології,
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»,
вул. Старопортофранківська, 26, м. Одеса, Україна

Оксана Кокошкіна,

магістр соціально-гуманітарного факультету,
кафедра теорії та методики практичної психології,
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»,
вул. Старопортофранківська, 26, м. Одеса, Україна,
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0000-8357-1500>

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК МОТИВАЦІЇ З ПСИХОЛОГІЧНОЮ ГОТОВНІСТЮ ВІЙСЬКОВИХ ДО ЕКСТРЕМАЛЬНИХ УМОВ ДІЯЛЬНОСТІ

У запропонованій статті представлені попередні результати емпіричного дослідження взаємозв'язку мотивації з психологічною готовністю військових до екстремальних умов ведення бойових дій. Висвітлені певні тенденції стосовно психологічної готовності людини до різних видів діяльності, у тому числі й військової. Показано, що їхня мотивація може мати різну спрямованість, щодо діяльності в екстремальних умовах ведення бойових дій. Наголошено, що не кожна спрямованість прояву мотивації сприяє успішній діяльності та психологічній підготовці до неї. Для аналізу мотивації психологічної підготовки військових до екстремальних умов бойових дій використовувалися методики «Мотивація професійної діяльності», а також адаптований опитувальник «Психологічна готовність військовослужбовців до екстремальних умов діяльності». За результатами емпіричних досліджень було виділено дві групи військових: ті, що мали високий рівень психологічної готовності (31,5 %), та ті, що мали відносно середній її рівень (68,5 %). У подальшому, за досліджуваними показниками, що характеризували різні компоненти психологічної готовності військових і мотивації їхнього стану, були виявлені певні статистично достовірні відмінності між виділеними групами. Кореляційний аналіз показав, що в групі військових із високим рівнем психологічної готовності провідним комплексом виступає мотиваційна спрямованість психологічної підготовки. А в групі із середнім рівнем виявлено два взаємопов'язані комплекси досліджуваних показників, у яких провідним є загальний рівень психологічної готовності та моральний показник, які тісно корелюють із зовнішньою мотивацією.

Такі взаємозв'язки та їх характеристики можуть бути умовами для підбору адекватних підходів, спрямованих на підвищення психологічної готовності військових до екстремальних умов діяльності в групі із середнім рівнем.

Ключові слова: психологічна готовність, військовослужбовці, мотивація, екстремальні умови, бойові дії, психологічна підготовка.

Вступ і сучасний стан досліджуваної проблеми.

Проблема психологічної готовності до різних умов діяльності була й залишається надзвичайно актуальною (Кокун, 2023; Нікітенко, 2023; Федоренко, 2016). Особливої уваги вона набуває під час воєнного стану в Україні, який суттєво розширює традиційні підходи до ведення бойових дій. Це спричинило не тільки поєднання різних систем і видів психологічної підготовки з урахуванням специфіки можливих варіантів бойових дій, а й оцінки готовності військових до них.

У науковій літературі (Штифурак, 2017; Alba 2021; Shaffer, 2014) існують різні підходи до її змісту, які

потребують певних доопрацювань з урахуванням специфіки ведення військових дій і розширення військових спеціальностей. У сучасній практичній психології (Кокун, 2023; Бондарев, 2020; Лісовський, 2017) накопичений достатньо широкий арсенал різних умов забезпечення психологічної готовності фахівців, у тому числі військових.

Узагальнюючи ці та інші дані, можна зазначити, що важливим під час оцінки психологічної готовності військових до бойових дій в екстремальних умовах може бути сформований у них не тільки психологічний потенціал необхідних когнітивних,

емоційних та інших особливостей, а й мотиваційна спрямованість. Як показують різні дослідження (Гуменюк, 2023; Ковальчук, 2023; Стасюк, 2020), ключові властивості психіки, що характеризують мотиваційну спрямованість військових, у процесі психологічної підготовки використовуються не завжди ефективно. Ми припускали, що саме психологічна готовність до екстремальних умов воєнної діяльності може детермінуватися певним комплексом особистісних властивостей військових, у яких мотиваційні прояви будуть провідними.

Мета та завдання дослідження. Ми поставили за мету уточнити поширені види психологічної готовності військових і на емпіричному рівні вивчити її прояви, спираючись як на їхні особистісні особливості, так і на мотиваційні прояви.

Для вирішення мети ставилися такі завдання: по-перше, узагальнити існуючі підходи до психологічної підготовки військових; по-друге, визначити методи дослідження психологічної готовності військових до бойових дій в екстремальних умовах діяльності, включно з оцінкою прояву їх мотиваційних особливостей; по-третє, на основі емпіричних досліджень розкрити взаємозв'язки різних рівнів психологічної готовності до екстремальних умов бойової діяльності з особливостями мотиваційної спрямованості.

Методи дослідження. Аналіз показав, що наявний інструментарій методів оцінки психологічної готовності військових достатньо обмежений у переліку конкретних методик, які б можна було використовувати. Але маються певні напрацювання в інших галузях професійної діяльності космічній та авіаційній психології та психології спорту тощо (Олійник, 2020; Штифурак, 2017), опора на зміст яких може стати основою для створення такої методики чи адаптації подібної для оцінки психологічної готовності військових.

За результатами узагальнення різних даних для оцінки психологічної готовності військових нами було вибрано й адаптовано опитувальник «Психологічна стійкість військовослужбовців в умовах бойових дій» запропонований О. Кокун, І. Пішко, Н. Лозінською. Він дає змогу виявити й кількісно оцінити такі компоненти психологічної готовності, як морально-психологічний (*П1), мотиваційний (П2), когнітивний (П3), емоційний (П4), вольовий (П5), індивідуально-особистісний (П6) і загальний її інтегральний показник (П7). Перевага запропонованої та адаптованої методики в тому, що вона дає змогу, по-перше, за змістом здійснювати оцінку комплексу важливих та специфічних особливостей такої готовності; по-друге, є достатньо доступною її використання в різних умовах і коротких часових параметрах.

Для дослідження мотиваційної спрямованості було ще застосовано поширену методику оцінки «Мотивація професійної діяльності», запропоновану К. Замфіром, у модифікації А. Реана, яка дала можливість виявити актуальний мотиваційний комплекс особистості та ступінь його вираження, включно з даними

внутрішньої мотивації (П8), зовнішньою позитивною (П9), зовнішньою негативною (П10) та загальним показником її прояву (П11). Завдяки цим методикам ми мали змогу дати оцінку прояву мотивації військових.

Результати дослідження. Узагальнюючи дані стосовно психологічної готовності військових (Середа, 2023; Федоренко, 2016; Ярмунтарій, 2023 та ін.), ми умовно виділили кілька тенденцій до змісту її забезпечення в системі різних видів психологічної підготовки.

Мета першої полягає у формуванні базових принципів організації, що спрямовані на ознайомлення та формування певних знань і навичок, пов'язаних зі специфікою екстремальних умов військової діяльності. Така підготовка дає можливість нівелювати небажані прояви в поведінці військових, а також розкрити найбільш суттєві психологічні властивості. За її змістом забезпечується базовий рівень психологічної готовності.

Другий вид полягає у створенні умов для цілеспрямованої психологічної підготовки військових до конкретних ситуацій ведення бойових дій. Вона передбачає надання повного універсуму знань, умінь і навичок, необхідних для досягнення поставлених задач. Така підготовка може проводитися як заздалегідь, так і безпосередньо перед початком виконання бойових завдань, забезпечуючи необхідний спеціальний рівень психологічної готовності військових. Ця й попередня підготовки є надзвичайно важливими, до них залучаються військові-психологи та фахові офіцери.

Крім зазначених, ще можна виділити психологічну підготовку, яка належить до профілактично-реабілітаційної рівня. Вона спрямована на відновлення психоемоційного стану військових як в умовах бойових дій, так і після їх закінчення. Здебільшого ця психологічна підготовка може здійснюватися індивідуально чи в невеликих групах із супроводом військового психолога. Під час її проходження військові можуть підтримувати свій психоемоційний стан психологічної готовності на належному рівні в різних умовах діяльності.

Крім вищенаведених, існують й інші види психологічної підготовки. Особливо це стосується професійної специфіки діяльності таких військових, як, наприклад, пілотів, танкістів, моряків, артилеристів, водії тощо. У сучасних умовах актуальності набуває психологічна підготовка операторів (пілотів) FPV-дронів.

Узагальнюючи наведені підходи та враховуючи можливості здійснення психологічної підготовки військових у сучасних умовах воєнного стану, ми зосереджуємося на даних загальної психологічної підготовки в поєднанні з цілеспрямованою.

Ключовою проблемою для визначення ефективності психологічної підготовки є оцінка рівня сформованості готовності військовослужбовців до різних видів діяльності в екстремальних умовах ведення бойових дій.

Емпіричним дослідженням було охоплено 35 військовослужбовців (95 % – чоловіки та 5 % – жінки), які належать до рядового та сержантського складу,

що проходили фахову підготовку. Вік досліджуваних коливається в діапазоні від 18 до 45 років.

За отриманими результатами нами було умовно виділено дві групи досліджуваних із високим і середнім рівнем психологічної готовності.

Аналіз первинних даних засвідчив, що кожна з груп має свою варіативність вираження як досліджуваних показників психологічної готовності, так і даних мотивації, залежно від учасників. Так, наприклад, у виділених групах за морально-психологічним компонентом психологічної готовності (П1) можна побачити, що цей діапазон коливається від 0,04 до 0,56; за мотиваційним компонентом (П2) – від 0,05 до 0,21; за когнітивно-оцінним (П3) – від 0,04 до 0,25; за емоційним (П4) – від 0,12 до 0,28; за вольовим (П5) – від 0,01 до 0,38; за індивідуально-особистісним (П6) – від 0,06 до 0,27; за загальним показником психологічної готовності (П7) – від 0,02 до 0,13; за внутрішньою мотивацією (П8) – від 0,63 до 1,29; за зовнішньою позитивною мотивацією (П9) – від 0,51 до 0,63; за зовнішньою негативною мотивацією (П10) – від 0,35 до 0,79; за загальним показником мотивації професійної діяльності (П11) – від 0,17 до 0,39.

Такі дані вказують, що між обстеженими є певна різниця у прояві досліджуваних показників: в одних випадках вона є достатньо суттєвою, а в інших – мінімальною. Якщо розглянути вказані результати за середніми показниками, то можна побачити, що за морально-психологічним компонентом (П1) між виділеними групами ця різниця становить 1,16; за мотиваційним компонентом (П2) – 0,72; за когнітивно-оцінним компонентом (П3) – 0,87; за емоційним компонентом (П4) – 0,72; за вольовим компонентом (П5) – 0,98; за індивідуально-особистісним (П6) – 0,88; за загальним показником психологічної готовності

(П7) – 0,81; за внутрішньою мотивацією (П8) – 1,02; за зовнішньою позитивною мотивацією (П9) – 0,52; за зовнішньою негативною мотивацією (П10) – 0,96; за загальним показником мотивації професійної діяльності (П11) – 0,8 (рис. 1).

У подальшому, відповідно до мети нашої роботи, стосовно характеристики мотивації у зазначених груп було здійснено аналіз на перевірку статистично достовірної відмінності. За його результатами, за внутрішньою мотивацією (П8) виявлені статистично достовірні відмінності на рівні $t = 3,05$, $p < 0,05$. За зовнішньою негативною мотивацією (П10) $t = 3,75$, $p < 0,05$, маються суттєві відмінності. За показником зовнішньої позитивної мотивації (П9) простежується лише тенденція до розбіжностей (табл. 1).

Виходячи з наведеного, можна зазначити, що обстеженим групам притаманна певна специфіка у прояві мотивації. У цьому випадку вона є більш вираженою за показниками в групі з високим рівнем психологічної готовності.

Щоб переконатися, якою мірою мотивація інтегрується з даними показників психологічної готовності військових до екстремальних умов діяльності бойових дій, було проведено кореляційний аналіз.

При цьому ми припускали, якщо будуть встановлені такі зв'язки, то вони дадуть можливість сформулювати більш адекватні підходи до підбору технік і засобів підвищення тієї чи тієї психологічної готовності.

Розглядаючи кореляційну матрицю першої групи, ми встановили, що провідним показником у ній виступає мотиваційний компонент (П2) психологічної готовності, що корелює на рівні $p < 0,05$ з емоційним компонентом (П4) і загальним показником психологічної готовності (П7). Зі свого боку, емоційний компонент (П4) пов'язаний на рівні $p < 0,05$ із вольовим ком-

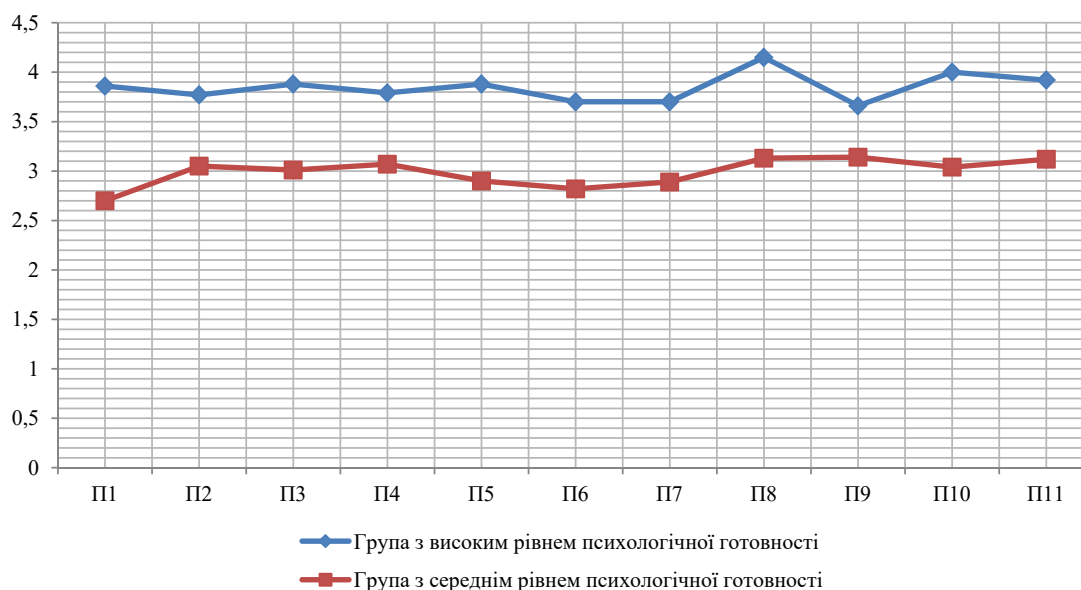

Рис. 1. Середні значення досліджуваних показників, що характеризують дані психологічної готовності військових та особливості їх мотивації

*Примітка: * – тут і далі показники можуть надаватися в скороченій формі.*

Таблиця 1

Статистично достовірні відмінності за показниками мотивації між групами з високим та середнім рівнем до екстремальних умов діяльності

Показники	Високий рівень психологічної готовності (n = 11)			Середній рівень психологічної готовності (n = 24)			Достовірність відмінностей	
	Середнє значення	Дисперсія	df	Середнє значення	Дисперсія	df	t-статистика	p
П8	4,15	0,63	27	3,13	1,29	27	3,05	0,005 < 0,05
П9	3,66	0,51	22	3,14	0,63	22	1,93	0,06 > 0,05
П10	4	0,35	28	3,04	0,79	28	3,75	0,0008 < 0,05
П11	3,92	0,17	28	3,12	0,39	28	4,47	0,0001 < 0,05

Примітки: df – ступінь свободи; дисперсія – міра розсіювання даних навколо їх середнього значення, яка відображає наскільки сильно значення окремих спостережень відрізняються від середнього.

понентом (П5), а загальний показник психологічної готовності (П7) – з індивідуально-особистісним (П6). Крім того, можна виокремити ще показник зовнішньої негативної мотивації (П10), який корелює на рівні $p < 0,05$ із вольовим компонентом психологічної готовності (П5) та зовнішньою позитивною мотивацією (П9). Загальний показник мотивації професійної діяльності (П11) виявився тісно пов'язаний із внутрішньою мотивацією (П8) на рівні $p < 0,001$ (табл. 2).

Враховуючи вище наведене, можна говорити, що високий рівень психологічної готовності до екстремальних умов ведення воєнних дій може описуватися й характеризуватися специфічним комплексом взаємопов'язаних даних психологічної готовності та мотивації, у якому мотиваційний компонент психологічної готовності (П2) виступає провідним.

Такі результати можуть вказувати на можливість використання мотиваційного компонента в певному його стимулюванні для подальшої підтримки психологічної готовності та відборі військових до конкретних екстремальних умов бойових дій.

Переходячи до другої групи з переважно середнім рівнем психологічної готовності, можна побачити в кореляційній структурі дещо іншу, більш розгорнуту, систему зв'язків досліджуваних показників (табл. 3). Тут бачимо тісні зв'язки між специфічними компонентами готовності (морально-психологічним, мотиваційним, когнітивно-оцінним, емоційним, вольовим, індивідуально-особистісним) та різними мотиваційні даними.

У цій структурі чітко виділяються два комплекси взаємопов'язаних показників.

Перший формується на основі значення загальної психологічної готовності, який тісно корелює з мотиваційним (П2), емоційним (П4), вольовим (П5), індивідуально-особистісним (П6), зовнішньою позитивною мотивацією (П9) і загальним показником мотивації професійної діяльності (П11). А також із морально-психологічним (П1), який може бути провідним, оскільки він формує другий комплекс у цій структурі.

До другого входять когнітивно-оцінний (П3), емоційний (П4) компоненти психологічної готовності, зовнішня негативна мотивація (П10) та загальний показник мотивації професійної діяльності (П11). Провідним у цьому комплексі є морально-психологічний компонент (П1), який корелює на рівні $p < 0,01$ з когнітивно-оцінним (П3), емоційним (П4), загальним показником психологічної готовності (П7), а також на рівні $p < 0,05$ – із зовнішньою негативною мотивацією (П10) і загальним показником мотивації професійної діяльності (П11). Зі свого боку, когнітивно-оцінний компонент (П3) корелює на рівні $p < 0,05$ з емоційним (П4), а він на рівні $p < 0,01$ – з вольовим (П5), що тісно пов'язаний з індивідуально-особистісним (П6) і загальним показником психологічної готовності (П7). Останній корелює з морально-психологічним (П1) на рівні $p < 0,001$, а мотиваційний (П2) – на рівні $p < 0,05$. На рівні $p < 0,001$ – когнітивно-оцінний (П3), емоційний (П4), вольовий (П5), індивідуально-особистісний (П6).

Таблиця 2

Кореляційні взаємозв'язки досліджуваних показників у групі з високим рівнем психологічної готовності

	П2	П4	П5	П6	П7	П8	П9	П10	П11
П2		-0,61*			0,6*				
П4			0,67*						
П5								0,64*	
П6					0,69*				
П7									
П8									0,96***
П9								-0,7*	
П10									
П11									

Примітки: у цій таблиці наведені лише статистично значущі оцінки коефіцієнта рангової кореляції Пірсона; * – кореляція є статистично значущою на рівні $p < 0,05$; *** – кореляція є статистично значущою на рівні $p < 0,001$.

Розглядаючи цю кореляційну структуру, ми бачимо, що в цій групі достатньо широкі взаємозв'язки різних ознак мотивації, пов'язаних із показниками компонентів психологічної готовності військових.

Показники мотивації, як вже зазначалося вище, пов'язані з готовністю на рівні $p < 0,05$, зовнішня позитивна мотивація (П9) має зв'язки з емоційним (П4) та індивідуально-особистісним (П6), загальним показником психологічної готовності (П7), а загальний показник мотивації професійної діяльності (П11), що тісно корелює з морально-психологічним компонентом (П1) на рівні $p < 0,01$, має зв'язки на рівні $p < 0,05$ з емоційним (П4), загальним показником психологічної готовності (П7), внутрішньою мотивацією (П8) на рівні $p < 0,01$, зовнішньою позитивною (П9) на рівні $p < 0,001$ та зовнішньою негативною мотиваціями (П10) на рівні $p < 0,01$ (табл. 3).

Узагальнюючи наведене, можемо зазначити, що в цій структурі важливим виступає загальний показник мотивації поряд із морально-психологічним компонентом (П1) і загальним показником психологічної готовності (П7). Саме останні, вірогідно, є провідними й можуть бути використані в системі фахової підготовки військових для підвищення психологічної готовності цієї групи військовослужбовців до екстремальних умов діяльності. Виявлені значення мотивації та її зв'язки з показниками особливостей готовності вказують на невикористаний потенціал, який можна задіяти, спираючись на наведені дані, під час організації здійснення психологічної підготовки військовослужбовців до екстремальних умов діяльності з метою доведення її до високого рівня.

Отримані результати свідчать, що, можливо, у системі психологічної підготовки військових цієї групи є певні проблеми щодо формування готовності до діяльності в екстремальних умовах. Однак показники рівня підготовки можна покращити завдяки комплексу відповідних психологічних технік і вправ, зорієнтованих передусім на підвищення мотиваційної складової.

Обговорення. Наведені результати доповнюють існуючі уявлення (Комар, 2017; Дикун, 2020; Bryant, 2019), щодо специфіки психологічної готовності військових до екстремальних умов діяльності. Особливо це стосується можливостей її змісту та переорієнтації з урахуванням воєнного стану в державі, а також введення певних елементів різних спеціально орієнтованих видів психологічної готовності до конкретних умов бойової діяльності.

Використаний комплекс діагностичних процедур розширив можливості оперативного отримання даних про характер психологічної готовності з огляду на її складові та дані мотиваційних особливостей військових. Такі результати певною мірою збагачують існуючі уявлення та відкривають можливості для їх використання на різних етапах фахової підготовки військових із метою оцінки психологічної готовності до екстремальних умов бойових дій. Виявлені різні рівні також вказують на доцільність урахування представлених характеристик психологічної готовності та їх взаємозв'язку з мотиваційною спрямованістю під час організації відповідних заходів: для підтримки готовності за її високого рівня та для підвищення – у разі середнього.

Висновки. На підставі наведених результатів можемо зробити попередні висновки:

1. Показано, що проблема психологічної готовності військових до екстремальних умов діяльності з урахуванням їх мотиваційних особливостей є достатньо актуальною. Вона може забезпечуватися й оцінюватися в процесі як спеціальної фахової, так і психологічної підготовки.

2. На основі емпіричного дослідження виявлено, що показники психологічної готовності військових до екстремальних умов бойових дій і мотивації мають значну варіацію в обстеженій вибірці. За деякими показниками вона коливається від мінімальних до максимальних значень.

3. Умовно виділено дві групи досліджуваних залежно від рівня психологічної готовності до діяль-

Таблиця 3

Кореляційні взаємозв'язки досліджуваних показників у групі із середнім рівнем психологічної готовності

	П1	П2	П3	П4	П5	П6	П7	П8	П9	П10	П11
П1			0,63**	0,76***			0,8***			0,45*	0,56**
П2						0,5*	0,51*				
П3				0,45*			0,66**				
П4					0,43*		0,73***		0,52*		0,49*
П5						0,59**	0,58**				
П6							0,78***		0,47*		
П7									0,49*		0,49*
П8											0,66**
П9											0,74***
П10											0,49*
П11											

Примітки: у цій таблиці наведені лише статистично значущі оцінки коефіцієнта рангової кореляції Пірсона; * – кореляція є статистично значущою на рівні $p < 0,05$; ** – кореляція є статистично значущою на рівні $p < 0,01$; *** – кореляція є статистично значущою на рівні $p < 0,001$.

ності в екстремальних умовах: до першої увійшли 31,5 %, до другої – 68,5 % респондентів.

4. Встановлено, що у військових, які мають середній рівень психологічної готовності до екстремальних умов бойових дій, виділено два комплекси досліджуваних показників, де провідними виступають такі особливості мотивації, що спрямовані на психологічну підготовку та зовнішню позитивну професійну спрямованість.

У військових, що мають високий рівень психологічної готовності до екстремальних умов бойових дій, виявлений один комплекс досліджуваних показників, де провідним у структурі виступає також мотивація, пов'язана з професійною діяльністю.

5. Виявлено, що дані особливостей мотивації диференціюють групи на рівні $p < 0,05$, маючи більші значення в групі з високим рівнем готовності.

Урахування вказаних характеристик виділених комплексів і провідних даних може стати основою для створення адекватних умов фахової підготовки військових до екстремальних умов діяльності першої групи для її підтримки, а другої групи – для підвищення її рівня.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бондарев Г. В., Круть П. П. Основи військової психології : навчальний посібник. Харків, 2020. 272 с.
2. Гуменюк А. В., Мельник О. М. Особливості саморегуляції у військовослужбовців із різним рівнем резильєнтності. *Наука і освіта*. Одеса, 2023. № 1. С. 45–52.
3. Ковальчук І. В., Ткаченко С. П. Емпіричне дослідження мотиваційного компонента управлінської діяльності сержантів Сухопутних військ Збройних сил України. *Наука і освіта*. Одеса, 2023. № 3. С. 67–74.
4. Кокун О. М., Ключков В. В., Мороз В. М., Пішко І. О., Лозінська Н. С. Забезпечення психологічної стійкості військовослужбовців в умовах бойових дій : методичний посібник. Київ – Одеса : Фенікс, 2022. 128 с.
5. Комар З. Психологічна стійкість воїна : підручник для військових психологів. Київ, 2017. 185 с.
6. Лісовський П. М. Військова психологія: методологічний аналіз : навчальний посібник. Київ : Кондор-Видавництво, 2017. 290 с.
7. Нікітенко Г. О. Психологічна готовність мобілізованих осіб до військової служби: структурно-функціональна організація. *Наука і освіта*. Одеса, 2023. № 1. С. 112–118.
8. Олійник Н. А., Войтенко С. М. Психологічні особливості спортивної діяльності : монографія. Вінниця : ВНАУ, 2020. 240 с.
9. Середа І. В., Мельничук І. В. Особливості професійної діяльності та змісту підготовки офіцерів Військово-Морських Сил Збройних Сил України. *Наука і освіта*. Одеса, 2022. № 5. С. 94–100.
10. Стасюк В. В., Агаєв Н. А., Дикун В. Г., Чорний В. С. Морально-психологічне забезпечення у Збройних Силах України : підручник : у 2 ч. Ч. 1. вид. 2-ге, перероб. зі змін. та допов. Київ : ТОВ «7БЦ», 2020. 755 с.
11. Федоренко С. А., Коваленко А. С. Особливості соціально-психологічної готовності призовників до стро-

кової військової служби і військової служби за контрактом. *Наука і освіта*. Одеса, 2016. № 2–3. С. 180–185.

12. Штифурак В. Особливості психологічної підготовки в умовах спортивної діяльності на сучасному етапі. *Фізична культура, спорт та здоров'я нації : збірник наукових праць*. Вінниця, 2017. Вип. 1. С. 476–482.

13. Ярмударій О. М., Сидоренко В. В. Фізичні та психологічні стани в екстремальних умовах військово-професійної діяльності. *Наука і освіта*. Одеса, 2023. № 3. С. 75–82.

14. Alba Cook. Building Resilience as a Special Forces Soldier. June 10, 2021. 12 p.

15. Bryant R.A. Posttraumatic stress disorder: a state of the art review of evidence and challenges. *World Psychiatry*. 2019. No. 18 (3). P. 259–269.

16. Shaffer F., McCraty R., Zerr C.L. A healthy heart is not a metronome: a integrative review of the heart's anatomy and heart rate variability. *Front Psychol*. 2014. P. 232–243.

REFERENCES

1. Bondarev, H.V., & Krut, P.P. (2020). *Osnovy vyiskovoi psykholologii [Fundamentals of military psychology]*. Kharkiv [in Ukrainian].
2. Humenyuk, A.V., & Melnyk, O.M. (2023). *Osoblyvosti samorehulatsii u viiskovoslyzhbovtiv iz riznym rivnem rezylentnosti [Peculiarities of self-regulation in military personnel with different levels of resilience]*. Odessa [in Ukrainian].
3. Kovalchuk, I.V., & Tkachenko, S.P. (2023). *Empirichne doslidzhennia motyvatsiinoho komponenta upravlin'skoi diialnosti serzhantiv Sukhoputnykh viisk Zbroinukh Syl Ukrainy [Empirical study of the motivational component of the managerial activity of sergeants of the Ground Forces of the Armed Forces of Ukraine]*. Odessa [in Ukrainian].
4. Kokun, O.M., Klochkov, V.V., Moroz, V.M., Pishko, I.O., & Lozinska, N.S. (2022). *Zabezpechennia psykholohichnoi stiiikosti viiskovoslyzhbovtiv v umovakh boiiovukh dii [Ensuring psychological stability of servicemen in combat conditions]*. Kyiv – Odessa: Phoenix [in Ukrainian].
5. Komar, Z. (2017). *Psykholohichna stiiikist voina. Pidruchnyk dlia viiskovykh psykholohiv [Psychological stability of a soldier. Textbook for military psychologists]*. Kyiv [in Ukrainian].
6. Lisovsky, P.M. (2017). *Viitskova psykhologiia: metodolohichniy analiz. [Military psychology: methodological analysis]*. Kyiv: Condor-Publishing [in Ukrainian].
7. Nikitenko, H.O. (2023). *Psykholohichna hotovnist mobilizovanykh osib do viiskovoi sluzhby: stryktynno-phunktsionalna orhanizatsiia. [Psychological readiness of mobilized persons for military service: structural and functional organization]*. Odessa [in Ukrainian].
8. Oliynyk, N.A., & Voitenko, S.M. (2020). *Psykholohichni osoblyvosti sportyvnoi diialnosti [Psychological features of sports activities]*. Vinnytsia: VNAU [in Ukrainian].
9. Sereda, I.V., & Melnychuk, I.V. (2022). *Osoblyvosti prophesiinoi diialnosti ta zmistu pidhotovky ophitseriv Viiskovo-Morskykh Sul Zbroiinykh Syl Ukrainy [Features of professional activity and content of training of officers of the Naval Forces of the Armed Forces of Ukraine]*. Odessa [in Ukrainian].
10. Stasyuk, V.V., Ahayev, N.A., Dykun, V.H., & Chorny, V.S. (2020). *Moralno-psykholohichne zabezpechennia u Zbroiinykh Sylakh Ukrainy [Moral and psychological support*

in the Armed Forces of Ukraine]. Part 1. Kyiv: LLC "7BC" [in Ukrainian].

11. Fedorenko, S.A., & Kovalenko, A.S. (2016). *Osoblyvosti sotsialno-psykholohichnoi hotovnosti pryzovnykiv do strovoi viiskovoi sluzhby i viiskovoi sluzhby za kontraktom* [Peculiarities of socio-psychological readiness of conscripts for conscript military service and military service under a contract]. Odesa [in Ukrainian].

12. Shtyfurak, V. (2017). *Osoblyvosti psykholohichnoi pidhotovky v umovakh sportyvnoi diialnosti na suchasnomy etapi* [Peculiarities of psychological training on conditions of sports activity at the present stage]. Vinnytsia [in Ukrainian].

13. Yarmuyariy, O.M., & Sydorenko, V.V. (2023). *Phi-zuchni ta psykholohichni stany v ekstremalnykh umovakh viiskovo-prophesiinoi diialnosti* [Physical and psychological states in extreme conditions of military-professional activity]. Odesa [in Ukrainian].

14. Alba Cook (2021). Building Resilience as a Special Forces Soldier.

15. Bryant, R.A. (2019). Posttraumatic stress disorder: a state of the art review of evidence and challenges. *World Psychiatry*.

16. Shaffer, F., McCraty, R., & Zerr, C.L. (2014). A healthy heart is not a metronome: an integrative review of the heart's anatomy and heart rate variability. *Front Psychol*.

Oleksiy Chebykin,

Doctor of Psychological Sciences, Professor,
Full Member of National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine,
Professor at the Department of Theory and Methods of Practical Psychology,
The state institution "South Ukrainian National Pedagogical University named after K.D. Ushynsky",
26, Staroportofrankivska Str., Odesa, Ukraine,
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7905-2708>

Yuliia Rodzinska,

Master's at the Faculty of Social and Humanitarian Sciences,
The state institution "South Ukrainian National Pedagogical University named after K.D. Ushynsky",
26, Staroportofrankivska Str., Odesa, Ukraine

Oksana Kokoshkina,

Master's at the Faculty of Social and Humanitarian Sciences,
The state institution "South Ukrainian National Pedagogical University named after K.D. Ushynsky",
26, Staroportofrankivska Str., Odesa, Ukraine
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0000-8357-1500>

THE RELATIONSHIP BETWEEN MOTIVATION AND PSYCHOLOGICAL READINESS OF MILITARY SERVANTS TO EXTREME CONDITIONS ACTIVITIES

The proposed article presents preliminary result of an empirical study of the relationship between motivation and psychological readiness of military personnel for extreme conditions of combat operations. Certain trends are highlighted regarding a person's psychological readiness for various types of activities, including military ones. It's shown that their motivation may have different orientations regarding activities in extreme conditions of combat operations. It's emphasized that not every direction of the manifestation of motivation contributes to successful activity and psychological preparation for it. To analyze the motivation of the psychological preparation of the military for extreme conditions of combat operations, the methods "Motivation of professional activity" were used, as well as the adapted questionnaire "Psychological readiness of military personnel for extreme conditions of activity". According to the result of empirical research, two groups of military personnel were identified: those who had a high level of psychological readiness (31.5%) and those who had a relatively average level of it (68.5%). Further, according to the studied indicators that characterized various components of the psychological readiness of the military and the motivation of their state, certain statically significant differences were found between the selected groups. Correlation analysis showed that in the group of military personnel with a high level of psychological readiness, the leading complex is the motivational orientation of psychological training. And in the group with an average level, two interrelated complexes of the studied indicators were found, in which the leading ones are the general level of psychological readiness and the moral indicator, which are closely correlated with external motivation.

Such relationships and their characteristics may be conditions for selecting adequate approaches aimed at increasing the psychological readiness of military personnel to extreme operating conditions in a group with an average level.

Key words: psychological readiness, military personnel, motivation, extreme conditions, combat operations, psychological training.

Подано до редакції 19.03.2025